

EL SOT DE LES MINES –CAMPINS–

NEMESIO GALEA

LA MINA ANGELINA

L'any 2012, recopilant informació per fer un treball sobre la construcció i el funcionament dels forns de ciment de Campins, tornem a trobar dades sobre la mina petrolífera anomenada Angelina. Aquesta mina era propietat de la Companyia Brossa Cia., més tard la Campinense, que explotava les pedreres i fàbrica de ciment que hi havia en aquesta localitat. Pensàvem que aquesta mina podria ser d'on es treia la matèria primera per a la fabricació del ciment, encara que sabem que també en portaven d'altres localitats. Per aquest motiu ens interessem en buscar més documentació i això és el que hem pogut localitzar.

LA MINERIA A ESPANYA AL SEGLE XIX

El coneixement de la mineria espanyola encara presenta importants llacunes, especialment pel que fa a les transformacions que es van produir en els dos primers terços del segle XIX. Un dels principals problemes a què ens enfrontem és la manca de documentació, ja que les estadístiques no van començar a publicar-se regularment fins a 1860, igual que altres fonts d'informació d'aquest període.

El 29 de desembre de 1868 es va publicar la Llei de Bases per a la legislació minera:

1. Es va delegar en el governador civil la facultat d'atorgar concessions, de manera que es facilitaven els tràmits administratius.
2. Es va donar caràcter perpetu a les concessions mineres.
3. El 1869 es va introduir una modificació per la qual deixava de exigir-se el conreu de l'explotació per mantenir la concessió, n'hi havia prou amb el pagament del cànon per mantenir-la.

Durant el segle XIX la mineria espanyola es basarà en la riquesa dels jaciments, la mà d'obra barata i l'arribada en quantitats considerables de capital estranger.

Entre els jaciments principals, destacava la recerca d'or a Almeria. La mineria del carbó estava localitzada fonamentalment a Astúries. També seguien funcionant les mines tradicionals a Huelva amb el coure de Rio Tinto, Ciudad Real mercuri d'Almadén, Múrcia plom de Cartagena i a Jaen plom de la Carolina.

Les vetes de ferro de la serralada cantàbrica, localitzades principalment a Cantàbria i Vizcaya, tindran el seu moment de major expansió en les dècades de finals de segle.

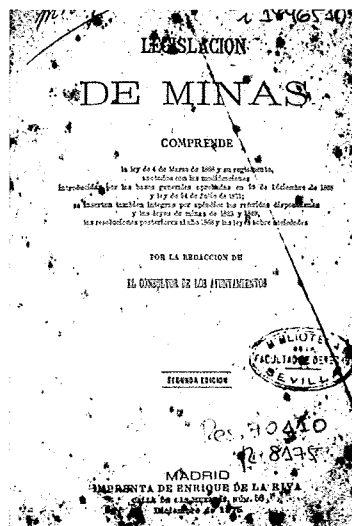
En 1832 es funda a Marbella (Màlaga), el primer alt forn espanyol. A Andalusia es van muntar també alguns alts forns a Huelva i Sevilla, que finalment van fracassar.

A Catalunya es va desenvolupar la companyia El Vapor, dels germans Bona plata, i la Maquinista Terrestre i Marítima. A Mieres, Astúries, on s'havia fundat un Alt Forn el 1848, es va crear la Societat Dur i Companyia en La Falguera el 1857. A Biscaia, ja al 1849 s'havia instal·lat un Alt Forn de carbó vegetal a Bolueta. Finalment, a partir de 1860, la companyia Ibarra va impulsar la instal·lació d'Alts Forns a Baracaldo.

LEGISLACIÓ DE MINES DE 1825-1871

PERTINENÇA MINERA: ha estat la unitat de mesura fonamental del domini miner. Tant les seves dimensions com el nombre de Pertinences que constituïen el domini han anat variant al llarg de la història. La pertinença comú d'una mina és un sòlid de base rectangular de 300 metres de llarg per 200 d'ample, horitzontalment mesurats al rumb que designi l'interessat i de profunditat vertical indefinida. La seva cara superior o part superficial roman sent propietat de l'amo del terreny.

A les mines de ferro, carbó de pedra, antracita, lignit, torba, asfalt, argiles, bituminoses o carbonoses, sulfat de sosa i sal gemma, tindrà cada pertinença 500 metres de costat sobre 300.

Legislació de mines de 1825-1871.

Per arribar a aconseguir la propietat d'una o més pertinences mineres, pot procedir-se per un dels dos mitjans, la investigació o el registre.

El Governador decretarà acte continu l'admissió d'una o altra sol·licitud, excepte millor dret. Es numeraran les sol·licituds i s'anotará el dia i hora de la seva presentació en llibres talonaris, separats per a investigació i registre, on signarà cada interessat, al qual se li lliurarà sense aixecar mà el resguard suficient, autoritzat pel Cap del negociat de mines, amb el número d'ordre que hagués tocat a la seva sol·licitud.

El Governador demana que dins del tercer dia es publiqui la investigació o el registre amb les seves designacions a la taula d'anuncis i en el Butlletí Oficial, i que es remetin a l'alcalde del poble per a la fixació d'edictes.

Dins dels seixanta dies després de la publicació de la investigació o registre, presentaran al Governador les oposicions els que es considerin amb dret a tot o part del terreny sol·licitat, als amos de la finca que hagin de reclamar; passat aquest termini no seran admeses. El Governador donarà immediatament vista de les oposicions a l'investigador o registrador, que contestarà en terme de deu dies; després d'informar d'aquí a vint dies el Consell provincial, i tot això s'unirà a l'expedient respectiu, sentint també, a judici del Governador i dins d'un terme que no excedeixi de vint dies, a l'enginyer, si ho exigís l'índole de les qüestions. Immediatament després es dictarà pel Governador la resolució que sigui procedent, desestimant les oposicions o anul·lant el registre o investigació. Dins dels quatre mesos després de la presentació i admissió d'un registre, demanarà el registrador la demarcació de la seva pertinença, o pertinences, acompanyant mostres del mineral que ha trobat, excepte el cas de registre per caducitat.

Ja sabíem per altres referències que a Campins s'explotaven mines en aquesta època.

A la publicació "Revista de Barcelona" de l'any 1847, esmenta que "*Amb el títol de Carbonera catalana i sota el capital de 40.000,000 reals acaba d'organitzar a Barcelona, una societat a l'efecte de beneficiar:*

1 - "*Diverses pertinences i parts de mines de carbó de pedra que posseeix tant en els ports de Tortosa, província de Tarragona, com a Campins, província de Barcelona.*"

"*També posseeix la societat una part considerable en altres pertinences del mateix mineral, situades en terme de Campins, província de Barcelona, á poques hores de aquesta capital.*"

En el llibre "*Catalunya - estudi sobre les condicions del seu engrandiment i riquesa*" publicat el 1888, trobem la següent menció:

Partit Judicial d'Arenys de Mar.

Campins... S'han registrat mines de plom al Sot de Casalot, Sot de les Mines i Sot de Can Benet; de lignit a Sot d'en Curanta, Clot del Puig, Serra Mercadera, Viñas de Pons i Sot de Can Guillem; de betum mineral a Sot del Bosch, Port Bo, can Coll, Sot del Puig i el Sotos i pedres de ciment en explotació.

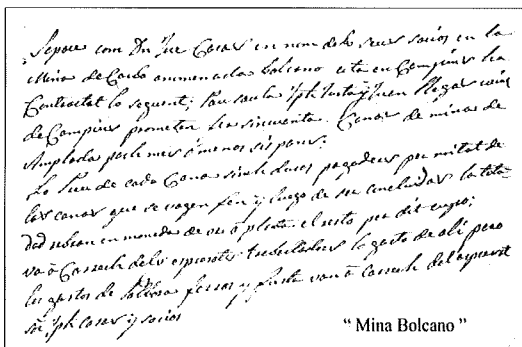
La recerca de documents sobre mines a Campins comença a l'Arxiu Històric de l'Ajuntament. També s'han consultat els arxius de Foment i Estadística minera d'Espanya, però la informació trobada ha estat mínima.

S'ha consultat una per una tota la correspondència de l'ajuntament de Campins, des del any 1830 fins al 1950 i la nostra sorpresa és que s'ha pogut trobar més concessions mineres de les que podíem imaginar.

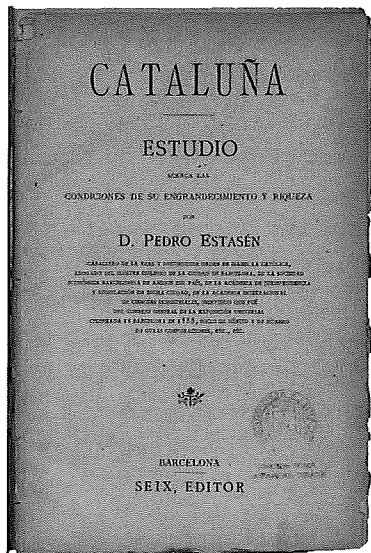
CONCESSIONS MINERES A CAMPINS.

Les pertinences mineres que s'han localitzat en aquest terme són de 22 mines, de les quals tres han ocasionat litigis entre elles (a causa de la mina Angelina).

Mina Bolcano any 185 ?

Mina Bolcano any 185?

expressats treballadors la despesa d'oli però les despeses de pólvora, ferro i fusta van a càrrec de expressat Josep Carax i socis.

Mina Julianita any 1855.

En l'expedient instruït en aquest govern a instància de D. Damian Barnola, veí de Campins, sol·licita dues pertinences de la mina de carbó pedra titulada Julianita d'aquest terme municipal. El terreny de la propietat està en el lloc anomenat Sot del Puig.

He acordat que, havent-se anul·lat d'acord amb la llei l'expedient a què es refereix la sol·licitud de 10 de juliol, l'últim que estigui interessat es troba en el cas de fer nou registre, prescindint d'aquell que ja no té cap dret a adquirir-lo. Perquè ho posin en coneixement de l'esmentat Barnola.

Mina Lorenza any 1856.

Edicte publicant l'admissió de registre fet per D. Salvador Prat i Carbonell d'una mina de carbó pedra, amb el nom de Lorenza que es troba en el punt de sot del puig, terme de Campins.

Espero es mani fixar en el paratge públic de costum d'aquesta població durant 9 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mina Vesuvi any 1858.

Registre n ° - 1139. José Jofre veí i resident a Barcelona, ha sol·licitat 3 pertinences de la mina de lignit anomenada el Nou Vesuvi al lloc de Torrent de Sot del Puig, del poble de Campins districte municipal del mateix.

El terreny on es troba és propi de la Sra Josefa Barnola i Perapoch. Linda a llevant amb terres de José Pons i de Josefa Vives, a nord amb les d'Agustín Valls i José Pons, al migdia amb les d'aquesta Sra Josefa Barnola, ia ponent amb les del referit Agustí Valls, sense que limiti amb cap pertinença minera.

Mina Avelina any 1858.

Registre n ° - 1129-1130. D. Andrés Mata i Compta veí i resident a Barcelona, ha sol·licitat dues pertinences de la mina de lignit crida Avelina al lloc de Sant Guillem de la Espinosa, del poble de Campins, districte municipal del mateix.

El terreny on es troba és propi de José Bas veí d'aquest poble que limita a nord i sud amb terres de José Coll i al migdia i ponent amb les del citat Bas, sense que limiti amb cap pertinença minera.

Mina La Clara any 1858.

Registre n ° - 1132-1133. D. Eduardo Avinyó veí i resident a Barcelona, ha sol·licitat dues pertinences de la mina de lignit anomenada La Clara al lloc de Sot den Curanta, del poble de Campins, districte municipal del mateix.

El lloc on es troba és propi de D. Francisco Abril, veí d'aquest poble, que limita a orient amb el bosc del Mas Collell, al migdia i ponent amb terres del mateix Abril, ia cerç amb les de Pablo Planas, sense que limiti amb cap pertinença minera.

Mina Santa Engracia any 1859.

Registre n ° - 232-233 . José Patxot veí i resident a Barcelona, ha sol·licitat 3 pertinences de la mina vetunífera anomenada Santa Engracia al lloc del Sot del Bosch del poble de Campins districte municipal del mateix.

El lloc on es troba és propi de José Vialó veí d'aquest poble que limita a orient i nord amb terres del mateix propietari al migdia amb les de José Rovira, ia ponent amb les de Pablo Ribas, sense que limiti amb cap pertinença minera.

Mina Santa Eugènia any 1860.

Edicte publicant l'admissió de registre fet per D. Manuel Vilanova d'una mina de lignit, amb el nom de Santa Eugènia que es troba en el punt de sot de Can Curanta, terme de Campins.

Espero es mani fixar en el paratge públic de costum d'aquesta població durant 9 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mina Conchita any 1860.

Edicte publicant l'admissió de registre fet per D. Manuel Vilanova d'una mina de plom, amb el nom de Conchita que es troba en el punt de sot de Can Benet, terme de Campins.

Espero es mani fixar en el paratge públic de costum d'aquesta població durant 9 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mina Americana any 1863.

Negociat de mines n ° - 94, secció de foment.

Amb la brevetat possiblem'informarà si D. Félix Bracons i Roca, ha practicat en el terreny que ocupava la tasca llega de la mina Americana, pròpia de José Pons.

Els treballs que amb acord del mateix i per disposició de l'enginyer cap del ram al districte, s'obliga a verificar per allunyar tot temor d'enfonsaments a la galeria que formula aquesta tasca.

Secció de foment. Registre n ° - 2841.

En 20 de març de 1863, contesto a la certificació presentada en aquest govern de província, que D. José Pons ha percebut de D. Félix Bracons i Roca 300 lliures per indemnització dels perjudicis ocasionats en la seva propietat, amb l'obertura de la tasca legal de la mina Americana i de 1820 lliures, per a la reparació del desperfecte que aquesta tasca ha ocasionat en el camí d'aquest poble a Fogars.

Per tal d'evitar que els interessos generals es vegin perjudicats, si el Sr José Pons no portés a terme les obres que exigeix la conservació d'aquella via pública o l'executa d'una manera incompleta se li ha fet saber que se l'obliga a rectificar en un termini d'un mes. Havent transcorregut amb èxit el termini de la reparació dels camins, dono fe.

Mina Carmen any 1867.

Registre n ° - 221-333. José Deulofeu registrador de la mina de petroli amb el nom de Carmen, que es troba en el punt de Sant Guillem de l'Espumosa terme de Campins. Ho ha de notificar administrativament a José Pons, propietari del terreny en què es troba aquesta mina, perquè durant el termini de 60 dies pugui reclamar el dret d'entrar en companyia amb el descobridor per la desena part d'utilitats i despeses.

Mina Dolors any 1868.

Registre n ° - 221. Edicte publicant l'admissió de registre fet per D. José Deulofeu d'una mina vetunífera, amb el nom de Dolors que es troba en el punt del sot, terme de Campins.

Espero es mani fixar en el paratge públic de costum d'aquesta població durant 9 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mina desitjada any 1877.

Expedient de registre d'ampliació de 20 pertinences mineres d'una mina d'argila lumínica i calcària, anomenada *Desitjada* en el lloc anomenat la Vinya de Cullell del Manso Fèlix, al poble de Campins districte municipal del mateix.

Mina Prosperitat any 1877.

Expedient de registre de 10 pertinences mineres d'una mina d'argila lumínica i calcària, anomenada *Prosperitat* en el lloc anomenat Prat de sota el Bosch del Manso Vives, al poble de Campins, districte municipal del mateix.

Mina Pilar any 1891.

Negociat de mines n ° - 597, secció de foment.

En l'expedient de registre de la mina Pilar s'ha decretat el següent:

Vist l'expedient promogut per D. Joaquín Torra Serrahima, sol·licitant la concessió de la mina de lignit anomenada *Pilar* del terme municipal de Campins, resultant que la raó social Brossa i Companyia s'ha oposat a aquest registre al·legant que en el terme municipal de Campins no hi ha substància minera de la tercera secció i que els terrenys estan formats de terres i pedres calcàries, les substàncies són tingudes com a materials de construcció i que fa anys l'esmentada Brossa Cia. va comprar uns terrenys per utilitzar les expressades substàncies en la fabricació de ciment, establint a l'efecte els forns i maquinària per a la seva explotació i abans de fer aquestes despeses, com també els necessaris per a la fàcil implicació i transport del material, va adquirir de diversos propietaris el dret d'explotar substàncies i que entre els immobles adquirits i els pertanyents a la Societat es comprenen la designació per la mina Pilar.

Aquesta societat explota les substàncies expressades per mitjà de galeries, pous i desmunts. En les tasques no s'han descobert indici de l'existència de substàncies de la tercera secció i finalment que d'acord amb l' article 7è del decret, bases de 29 de desembre de 1868, el propietari del sòl en terrenys que continguin substàncies de la primera secció, és propietari també del subsòl, sent en conseqüència la societat que representa dels terrenys que afecten al registre de la mina referida. A si mateix s'han oposat al registre de la referida mina Pilar José Planas i altres cessionaris de terrenys a la Societat expressada, invocant les mateixes raons. El registrador Sr. Torra contesta aquestes oposicions dient que en el terme de Campins s'ha reconegut l'existència de plom, lignit i betum,

minerals pertanyents tots a la 3a. secció, mentre que quan regien les disposicions anteriors al decret citat per les quals es requeria la demostració de la substància minera per mitjà de labor legal, es van sol·licitar i concedir a aquell terme mines de substàncies compreses en la 3a. secció, entre elles les de lignit que en sol·licitar el registre es va recolzar en el dret que concedeix l'article 9è de l'esmentat decret, pel qual es declara que la concessió de les substàncies a què el mateix article es refereix constitueix una propietat separada del sòl, que el terreny en què se sol·licita la concessió, és franc i registrable en el sentit de la llei i que aquest decret no s'oposa al fet que en una mateixa localitat, puguin explotar separadament substàncies de les tres seccions.

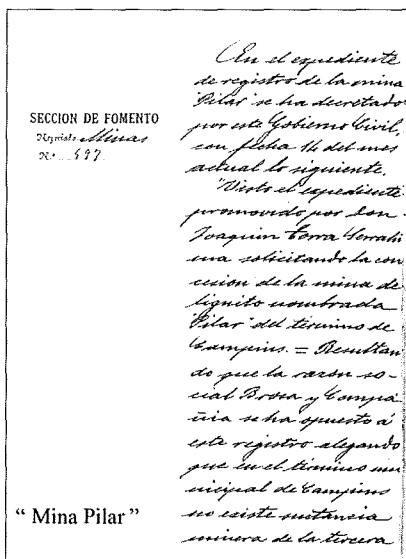
Vist l'expedient de registre per a la mina Pilar nombre 897 en el terme municipal de Campins, província de Barcelona, aquest ministeri en virtut del recurs d'apel·lació interposat per D. Jaquin Torra Serrahima contra el governador, es declara expirat i sense curs esmentat expedient.

Vists els articles 5è- 6è - 8º - 9º - 15 - 17 del decret bases de 29 de desembre de 1968 i que considerant tota l'oposició presentada a l'anterior registre, es fonamenta en que no està demostrada l'existència de terreny franc per demarcar i atorgar si s'escau, la concessió que es pretén amb el nom de Pilar, pel que la seva designació, comprèn terrenys on no hi ha substàncies de la tercera secció i si de la primera, que ve utilitzant fa anys la Societat Brossa i Companyia en la fabricació de ciment.

1ª - Considerant que d'acord en el disposat en els articles 5è i 6è del referit decret llei és clara i sense gènere de dubte, la divisió entre el sòl i el subsòl, establint que l'amo de la superfície no perd el dret sobre ella ni a utilitzar-la, llevat del cas d'expropiació.

2ª - Considerant que d'acord amb l'article 9 paràgraf 1r del mateix decret, la concessió de les substàncies compreses en la tercera secció, constitueix una propietat separada de la del sòl, sent procedent la declaració d'utilitat pública quan una de les dues hagi de ser anul·lada i absorbida per l'altra.

3ª - Considerant que en conseqüència del precepte anterior, l'explotació de substàncies de la primera secció, no és obstacle ni s'oposa que es concedeixin de la tercera i que a aquesta classe pertany la compresa en la sol·licitud del registre de què es tracta.

4ª - Atès que de l' informe de l'enginyer que sembla demostrada l'existència de terreny franc, ja que no resulta que en la comanda per a la mina Pilar existeixi una altra concessió de la mateixa classe i naturalesa, no és més necessari del que disposa l'article 17 que hi hagi mineral descobert ni tasca executada.

D'acord amb l'informat per la junta superior facultativa de Mineria, s'ha servit revocar el decret del governador, pel qual es declara extingit i sense curs l'expedient de la mina Pilar. D'ordre del Senyor Ministre, l'hi comunico pera què en tinguin coneixement i efectes, amb devolució de l'expedient de referència. El trasllat a vostès per tal de notificar a José Planas, D. Segismundo Cullell, Juan Cullell, José Masó, Pedro Pujol, Francisco Pascual, Francisco Pradell, Juan Vandrell, Francisco Catarineu, veïns d'aquest poble i opositors que són a l'expedient de referència.

Mina Angelina any 1892.

Negociat de mines, secció de foment.

En l'expedient per a la concessió de la mina nomenada Angelina del terme de Campins, província de Barcelona, resultant que l'1 de juny de 1878, Don Jacinto Casabona Canet va acudir al governador sol·licitant quaranta-cinc (45) pertinences per l'expressada mina, manifestant que en el terreny pretès existia una concessió anomenada Carmen que havia de ser caducada per no haver complert el seu propietari les condicions que exigia la Llei de 6 juliol 1859 d'acord amb la qual s'havia atorgat la concessió. Vist que, seguit l'oportú expedient per tots els seus tràmits declarar el governador caducada la mina Carmen per decret de 31 d'agost de 1878, admetent en conseqüència el registre Angelina i que apel·lada l'anterior providència davant la superioritat, es va retornar l'expedient al governador per no procedir cap solució en via administrativa. Vist que tira la publicació en el número corresponent al dia 5 del mateix mes i assenyalant el termini de setanta dies per a l'admissió de les reclamacions que puguin presentar-se, Joaquín Torra i Serrahima, registrador de la mina Pilar que aspira entre d'altres terrenys, al sol·licitat per Angelina va recórrer a la superioritat per conducte del Governador, demanant es declarés cancel·lat aquest últim expedient i nul·la la demarcació efectuada d'aquell, per no haver comprès en ella tot el terreny que tenia sol·licitat. Atès que, contra les provisions de nou tramiti en què els Governadors manen publicar al Butlletí Oficial i taula d'anuncis les sol·licituds de registre i les seves designacions, no cap més oposició que la formulada davant dels mateixos, dins del termini i als efectes que determina l'article 24 de la Llei i que en aquest cas es troba la dictada pel Governador de Barcelona en l'expedient Angelina i considerant que només en el cas que la providència que dicti el Governador sobre la protesta formulada

per l'interessat, en l'acte d'efectuar la demarcació del registre Pilar sigui apel·lada. La junta superior facultativa de Minería, ha tingut a bé desestimar per improcedents les pretensions deduïdes per l'interessat en el recurs que s'ha fet mèrit. D'ordre del Senyor Ministre, el comunico perquè en tinguin coneixement i efectes, amb devolució de l'expedient de referència. El trasllat a vostès per tal de notificar.

En l'estadística minera d'Espanya de 1909 se cita: "La Campinense, mina petrolífera amb el nom de mina Angelina a Campins ". Superfície 44 Hectàrees.

Mina Consoladora any 1854.

En l'expedient instruït en aquest govern, a instància de D. Juan Xicoy veí i resident a Palautordera, sol·licita una pertinença de la mina de carbó pedra, titulada Consoladora aquest terme municipal. El terreny de la propietat està en el lloc anomenat Sot del Puig. El terreny és propietat de Damian Barnolas.

Mina Sant Albert any 1894.

Registre n ° - 33. D. Miguel Robalti veí i resident a Barcelona, ha sol·licitat pertinença de la mina de carbó pedra anomenada Sant Albert al lloc de Mas Bastardas, del poble de Campins districte municipal de Fonollora.

El terreny on es troba és propi de D. Benito Bastardas. Linda a orient i migdia i nord amb terres del mateix ia ponent amb terres de Macadal.

Consultada la sol·licitud de D. Miguel Robalti i l'edicté públic, diu poble de Campins, districte de Fonollosa. Elevo al coneixement de vostès que D. Miguel Robalti ha comès alguna equivocació en la demanda de la seva sol·licitud de l'expressada mina en les dades aportades ja que, entre altres aquest poble, no és districte municipal de Fonollosa. El trasllat a vostès.

Mina Maria de Batlle any 1900.

Expedient de registre de 12 pertinences mineres d'una mina de ferro i altres, anomenada Ramon al lloc anomenat Turó d'en Sidro i Vinyota de Can Prat del terme municipal de Campins.

Mina Ramon any 1901.

Expedient de registre de 16 pertinences mineres d'una mina de plom, anomenada Maria de Batlle al lloc anomenat Sot de Campins, terme municipal de Campins.

Mina Esperança any 1908.

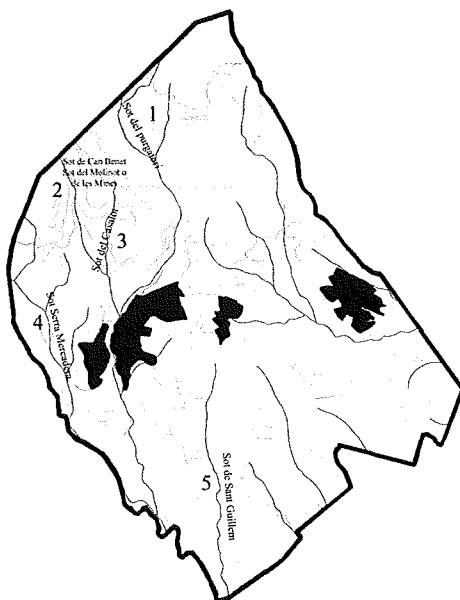
Districte Miner de Barcelona i Girona n ° - 194.

D'ordre del Sr governador civil d'aquesta província, adjunt i remet un edicte referent al registre de 20 pertinences de la mina de petroli titulada Esperança, núm - 1742, en el lloc d'Armengols, en aquest terme municipal de Campins ha registrat D. José Aguilá Martí, per tal que l'exposin al públic, en el lloc que tingui per costum aquesta alcaldia, per espai de 30 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mina Laura any 1909.

Districte Miner de Barcelona i Girona n ° - 122.

D'ordre del Sr governador civil d'aquesta província, adjunt i remet un edicte referent al registre de 12 pertinences de la mina de plom titulada Laura, n ° - 1623, en el lloc del Sot de les mines en aquest terme municipal de Campins ha registrat Salvador Pagès i Brunet, per tal que l'exposin al públic, en el lloc que tingui per costum aquesta alcaldia, per espai de 30 dies, passats els quals es tornarà sens falta amb certificació al peu d'haver executat.

Mapa del terme municipal de Campins. 1 - Sot del Purgatori. / 2 - Sot de Can Benet, Sot del Molinot o de Les Mines. / 3 - Sot del Casalot. / 4 - Sot Serra Mercadera. / 5 - Sot de Sant Guillem.

ARXIUS I BIBLIOGRAFIA CONSULTADES

Arxiu Nacional de Catalunya (prefectura del districte miner de Barcelona).

Arxiu Històric de l'Ajuntament de Campins.

Revista Barcelonesa, Num. 23 tom I, any 1847.

Legislació de Mines, 1825 - 1871.

CATALUÑA - Estudio acerca de las condiciones de su engrandecimiento y riqueza
(Pedro Estasén 1888) Universidad autónoma de León.

Estadística Minera de España (Igme) 1909.

Industria y Minería en el Siglo XIX (El Ergomista) 2009.

Las élites mineras Españolas de mediados del Siglo XIX (Miguel Á. Pérez de
Perceval).